

Talot vieraisa käsissä – Helsingin Työväentalo ja Katajanokan Upseerikasino sotavuonna 1918

- valokuvanäyttely Paasitornissa ja Katajanokan Kasinolla

Olen hyvin vaikuttunut siitä, että Paasitorni ja Katajanokan Kasino järjestävät tämän kansalaissodan Helsinkiin pureutuvan näyttelyn yhdessä, ja niin että näyttely on esillä sekä täällä että myöhemmin Kasinolla. Tämä yhteistyö Helsingin Työväenyhdistyksen ja Katajanokan Upseerikerhon välillä on mielestäni upea asia, ja yritän lyhyesti kertoa miksi.

Kun aloin kiinnostua Suomen vuosien 1917 ja 1918 tapahtumista, se johtui osittain siitä, että tajusin että minulle ei koululaisena tai nuorena kerrottu läheskään koko totuutta näistä vuosista. Kun sanon niin, se ei ole mielenilmaus niitä kouluja vastaan, jotka kävin. En usko, että olisin 1960- tai 1970- tai edes 1980-luvulla saanut kiihkotonta ja avointa selontekoa näistä ajoista muuallakaan Suomessa. Tämän ajanjakson muistaminen, sen katsominen kirkkain silmiin, on ollut vaikeaa meille kaikille, katsantokannoista riippumatta. Sisällissodan tapahtumien tunnustaminen – että tosiaan puolin ja toisin toimimme niin kuin toimimme – oli pitkään lähes ylivoimaista.

Kun aloin vielä verraten nuorena miehenä lukea näistä ajoista yhä enemmän ja kiihkeämmin, niin että jossain vaiheessa olin aika lailla tuon ajanjakson pauloissa, eräs asia joka kiinnitti huomioni oli se tapa millä koko 1910-luvun ajan mustamaalattiin vastapuolta. Kun ihmiset kaivautuivat henkisiin juoksuhautoihinsa, vastapuolta ei enää kuunneltu eikä vastapuolta enää nähty täytenä ihmisenä hyvine ja huonoine puolineen. Kummallakin puolella viljeltiin pahoja taruja vastapuolesta, kylvettiin kauhua ja halveksuntaa, luotiin irvikuvia joita sitten alettiin uskoa todeksi. Tämä on se tapa millä vastapuoli muuttuu viholliseksi. Sellainen on tie, joka johtaa väkivaltaan ja sotaan.

Käyn usein puhumassa kirjoistani Ruotsissa. Ja koska kirjeni kuvaavat aika laajasti Suomen 1900-luvun ja nykyajankin vaihteita, ruotsalaiset kysyvät kysymyksiä Suomesta. Eräs kysymys toistuu usein ja se koskee meidän suomalaisten pragmaattisuutta. Ruotsalaiset kysyvät, miksi suosimme kriisiaikoina niin laajoja hallituspohjia ja miksi keskustelemme niin rauhallisesti. Vastaan heille joskus, että meillä on kenties kollektiivisessa muistissa miten käy, kun solvaat ja aliarvioit ja vihaat poliittista vastustajaasi.

Tämä pragmatismimme ja kykymme eheytyä – joskin vaikean kautta, joskin monen yksilön katkeruuden kautta – on hyvä muistaa myös näinä täysin erilaisina aikoina, joina moni varoittaa kuplissa elämisen vaaroista, eriarvoisuuden ja yhteiskunnan pirstaloitumisen riskistä. Älkäämme koskaan enää toistako menneisyyden erehdyksiä. Kuunnelkaamme toisiamme. Jokaisen kuuluisi kuunnella myös heitä, jotka ovat asioista toista mieltä.

Minä en ole romaaneissani, niissä joissa kuvaan tämän näyttelyn synkkiä aikoja, halunnut hakea syyllisiä. Olen vain halunnut kuvata ihmisten kärsimystä sota-aikoina. Sitä, miten julma ja turha jokainen sota on, ja miten aivan erityisen turha on sellainen sota, jossa naapuri kääntyy naapurin vastaan, veli veljeä vastaan. Tämä oli pontimenani kun kirjoitin sellaisia romaaneja kuin Missä kuljimme kerran tai Kangastus 38. Keskiössä olivat ihmiset, virheineen ja hyveineen, pahoine ja hyvine tekoineen. Siksi olen hyvilläni siitäkin, että näyttelyn joidenkin kuvien rinnalle on tehty yhden isossa kuvassa näkyvän ihmisen zoomattu kasvokuva, lähikuva. Koska kysymys on meistä ihmisistä, aina. Me sorramme, me kapinoimme, me sodimme, me solmimme rauhat, me nuolemme haavojamme. Mutta kaikista tärkeintä on se, miten tämä näyttely on tehty. Yhdessä.

